

דיומא דבנין לשעה לא הוי בנין, דאיתא שם כל שבעת ימי המילואים היה משה מעמיד את המשכן ומפרקו, והאיך עשה בשבת. ואין לומר דכיון דהוי לצורך דחי שבת, דהא אמרינן ביבמות (דף ו) דאין בנין המקדש דוחה שבת. ולכאורה ראייה מהירושלמי הנ"ל **דבנין לשעה לא הוי בנין**. (ובשירי קרבן שם כתב דבשבת לא היה מפרק).

8. רש"י מסכת שבת דף עד: ד"ה ואי חייטיה לפומיה לעשות לה שפה... ומשום בונה ליכא לחיוביה... **דאין בנין בכלים**...

9. תוספות מסכת שבת דף עד: ד"ה חביתא פי' רש"י דמשום בונה לא מיחייב דאין בנין בכלים ואין נראה דדוקא במחזיר מטה ומנורה של חוליות אמרי' דאין בנין בכלים **אבל כשעושה לגמרי כל הכלי מיחייב משום בונה** דאמרינן בריש הבונה (לקמן דף קב:) האי מאן דעייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה...

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיד סעיף א **אין בנין וסתירה בכלים**. וה"מ, שאינו בנין ממש כגון חבית... שנשברה ודיבק שבריה בזפת, יכול לשברה ליקח מה שבתוכה ובלבד שלא יכיון לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח, דא"כ הוה ליה מתקן מנא; אבל אם היא שלמה, אסור לשברה אפי' בענין שאינו עושה כלי. ואפי' נקב בעלמא אסור לנקוב בה מחדש, ואפי' יש בה נקב חדש, אם להרחיבו, אסור.

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיג סעיף ו מטה של פרקים **אסור להחזירה ולהדקה**, ואם תקע חייב חטאת; ואם היא (דרכה להיות) רפויה, **מותר לכתחלה**, (ובלבד שלא יהדק). וכוס של פרקים, **מותר לפרקו ולהחזירו בשבת**. ויש מי שאומר שדין הכוס כדון המטה. הגה: ואם דרכו להיות מהודק אף על גב דעכשיו רפוי, אסור.

12. ט"ז על שו"ע או"ח הלכות שבת סימן שיג סעיף ו ס"ק ז ... דנרא' דדוק' בכוס יש מי שמחמיר שא"צ לפרוקו **כי עיקר תשמישו שלא ע"י פירוק** מה שא"כ בנוד **שעיקר תשמישו ע"י פירוק תמיד לא מקרי גמר מלאכ' אפי' אם הוא תוקע בחוזק**...

13. שו"ת אור לציון חלק ב פרק מב - דיני משחקים בשבת אות ה. ה. שאלה. האם מותר לילדים לשחק באבני - פלא כגון "לגו" ושאר משחקי הרכבה בשבת.

תשובה. מותר לבנות קטנות לשחק בכל סוגי אבני פלא בשבת, ואפילו שאין **בדעתם לפרק מיד** את הצורות שיצרו, אולם יש להמנע מלתת לבנים לשחק במשחקים אפילו שלא הגיעו עדיין למצוות, **שלא להרגילים בביטול תורה**. וגדולים אין להם אף לטלטל את המשחקים. הערה ה - אם בונים באבני פלא צורה כלשהי **על מנת לפרקה** לאחר זמן קצר, **ודאי שמותר**, דהוי ככסויי הכלים, **שכיון שדרכו לפרקו ולהחזירו תמיד**, מותר לפרקו ולהחזירו בשבת, וכמבואר במג"א סימן שי"ג ס"ק י"ב, וראה מה שנתבאר בזה לעיל בפרק כ"ז בבאורים לתשובה א' ע"ש. ונראה שאף אם רוצים לקיים משחק זה **זמן מרובה ג"כ מותר**, שכיון שאין הרכבתו אלא **לשם משחק בעלמא**, אין עליו שם בנין ולא שם כלי, ואין בו **לא משום בונה** ולא משום סותר, ויש להתיר לשחק בהם בכל אופן. וכל זה לקטנים, אבל לגדולים אין לשחק בשום משחק **משום מוקצה**... ואף לקטנים אין לתת לשחק, אלא לבנות, אבל בנים יש להמנע מלתת להם לשחק, שלא יתרגלו בביטול תורה, וראה בברכ"י בסימן של"ח אות א' בחומר הענין של משחקים בשבת, מלבד ביטול תורה ששייך גם בחול, ע"ש. וכן מותר לבנות לשחק במשחק מונפול בשבת, אף שיש בו כעין שטרות כסף. כיון שאין השטרות אלא למשחק בעלמא, ואינם מוקצה לילדים, ומותר לשחק בהם בשבת.

14. שמירת שבת כהלכתה פרק טז הלכה יח

1. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק יב מה בנין היה במשכן - שהיו נותנים קרשים ע"ג אדנים. **ולא לשעה** היתה? א"ר יוסה מכיון שהיו נוסעים וחונים ע"פ הדיבור **כמי שהוא לעולם**. א"ר יוסי בי ר' בון מכיון שהבטיחין הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לעולם [קרבן העדה - ה"ג לשעה]. הדא אמרה אפילו מן הצד. הדא אמרה אפילו נתון ע"ג ד"א. הדא אמרה בנין ע"ג כלים בנין. אדנים כקרקע הן.

2. רמב"ם הלכות שבת פרק י הלכה יב - **הבונה כל שהוא חייב... והבונה על גבי כלים פטור**. הלכה יג - העושה אהל קבוע הרי זה תולדת בונה וחייב... המכניס יד הקרדום בתוך העין שלו הרי זה תולדת בונה וכן כל כיוצא בו, וכן התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד הרי זה **תולדת בונה וחייב**. הלכה יד - ...המחזיר דלת של בור ושל דות ושל יציע חייב משום בונה.

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קב: משנה. הבונה כמה יבנה ויהא חייב? - **הבונה כל שהוא**... זה הכלל: כל העושה מלאכה, ומלאכתו **מתקיימת בשבת** - חייב.

4. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכב: משנה. כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן, אף על פי שנתפרקו (בשבת) שאינן דומין לדלתות הבית, לפי שאינן מן המוכן... גמרא... תנו רבנן: דלת של שידה ושל תיבה ושל מגדל - **נוטלין, אבל לא מחזירין**. ושל לול של תרנגולים - לא נוטלין ולא מחזירין. בשלמא של לול של תרנגולים - קסבר: **כיון דמחברי בארעא - יש בנין בקרקע, יש סתירה בקרקע**. אלא של שידה ושל תיבה ושל מגדל מאי קסבר? אי קסבר יש בנין בכלים - יש סתירה בכלים, ואי אין סתירה בכלים אין בנין בכלים! - אמר אביי: לעולם קסבר **יש בנין בכלים** ויש סתירה בכלים - ושניטלו קאמר... אלא אמר רבא: קסבר **אין בנין בכלים** ואין סתירה בכלים, וגזירה שמא יתקע.

5. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לב: ...בנין קבע אסרה תורה, בנין עראי לא אסרה תורה, **וגזרו רבנן על בנין עראי משום בנין קבע**...

6. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן עב יען ראיתי בבב" מהדורא בתרא סי' למ"ד מ"ש אודות הפא"ראסאל שחושש להם מחיוב חטאת... ואחר העיין הדק היטב אומר אני, בודאי לישא פאראסאל בשבת **לאו משנת חסידים היא ושומר נפשו ירחק ממנו**, אבל מ"מ לפע"ד איננו כמו שחשב הגאון זצ"ל, דכל מלאכה דלא אשכחן דכוותה במשכן לא מחייב עליה בשבת. וזה לשון הירושלמי... ופסק כן הרמב"ם... ולמדתי מהירושלמי הזה ג' טעמים שלא יהיה בפאראסאל שום נדנדוד איסור מן התורה עכ"פ. חדא, דהוי ליה בנין **לשעה**, ופי' בנין לשעה **שהוא עשוי מתחלה לבנותו ולסותרו לשעתו ולחזור ולבנותו ולסותרו כל שעה** כמו שהיה המשכן עשוי, ופליגי אמוראי למ"ד מתוך שהיו חונים עפ"י הדבור הוי ליה כבנין עולם א"כ הדרינן לכללן **דבנין לשעה לאו בנין הוא**... וכיון שכן הלכה דבנין העשוי לשעתו אינו בנין... ועוד בה שלישיית שאין אהל דאורייתא אלא כשמחיצות מגיעות לארץ כמו שהיה במשכן... וכיון שזכינו לדין שאיננו דאורייתא, א"כ **ממילא אפילו אסורא דרבנן ליכא**... ועוד הכא עדיף טפי שעשוי ומתוקן מעיקרא לכך... וע"כ קרוב לומר שאפילו מדרבנן שרי...

7. שו"ת הר צבי ט"ל הרים - בונה סימן א בבנין לשעה שמצד עצמו הוא **יכול להתקיים** אלא **שדעתו לסותרו** נחלקו בזה בירושלמי שבת (פ"ה ה"ב) רבי יוסי... לעולם, ור"י בר בון... **לשעה**. וזה מימים אמרתי להביא ראייה מסתימת דברי הירושלמי פ"ק

שאלה: האם מותר להרשות לבניו הקטנים שלא הגיעו למצות, לשחק בשבת באבני פלא, באופן שמחברים אותן זו בזו, ועושים צורת בנין או מגדל וכדומה, וחוזרים ומפרקים אותן בשבת?

תשובה: במכילתא (בפרשת יתרו) אמרו: לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך, אלו בניו הקטנים, שאילו בניו הגדולים כבר מזהירים הם. ומבואר מכאן שהאב מזהיר על שביבת בניו הקטנים, ולמונעם מחילול שבת... ולכן נראה שאם יש איסור מן הדין במשחק באבני פלא, יש לאיסור בזה גם לקטנים. אולם נראה שאין לאיסור המשחק באבני פלא, שיש לדמות דין זה למה שנפסק בשלחן ערוך, שכוס של פרקים מותר לפרקו ולהחזירו בשבת, מפני שאין בנין וסתירה בכלים, והוא הדין לאבני פלא שהבנין שנעשה בהן אינו בנין בר קיימא כלל... ודלא כהירושלמי... שנראה שהתלמוד שלנו בשבת (לא): חולק על הירושלמי, ובכל מקום שהתלמוד שלנו חולק על הירושלמי הלכה כהש"ס שלנו... מכל מקום בנידון שלנו שמראש דעתו לסותרו ולפרקו בכל שעה, גרע אפילו מבנין לשעה, ודומה לכוס של פרקים שמותר לפרקו ולהחזירו בשבת... וכן כתב בספר שמירת שבת כהלכתה להתיר בזה, בשם ידידנו הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך שליט"א... ואמנם במילואים שבסוף הספר (עמוד שמב) חזר הגרש"ז אוירבך לצדד בזה... בכל פעם נחשב כעושה דבר חדש. ולכן אף על פי שאין זה בנין גמור ועומד לסותרו בו ביום, יש להסתפק בדבר. ע"כ. אולם נראה שאף על פי כן הלכה כמשנה ראשונה להקל. וכן העלה ידידנו הגאון רבי אליעזר יהודה ולדינברג בשו"ת ציץ אליעזר חלק י"ג (סימן לא). ע"כ. וכן נראה לי עיקר להקל בזה.

18. שו"ת יביע אומר חלק ז - אורח חיים סימן לט (ד) ומה שכתב (בפרק ח סעיף יא) שאסור להרכיב "לגו" וכו', בשו"ת יחיה דעת ח"ב (סימן נה) העלתי שמותר לתת לקטן "אבני פלא" וכיו"ב לשחק בהם להרכיבם ולפרקם... [וגם נראה שמותר לגדול לתת לקטן לשחק בצעצועים המיוחדים לקטנים, ואין בהם משום מוקצה]...

19. באר משה, חלק ו, סימן כה נשאלתי מה דין כל מיני משחקים מאבנים, מקלות, בלאקס מעצים ופלעסטיק. השבתי מותר. משחקים כגון אבנים ומקלות המיוחדים למשחק לכל השבוע... א"צ לייחדם לצורך השבת ומותר לשחק בהם בשבת. וכן כל בלאקס מעצים, פלעסטיק וכיוצ"ב, מותרים לתינוקות לשחק בהם ולגדול לטלטלם. שרי כל אלו לסדרן זה אצל זה וזה ע"ג זה ולעשות מהם בנין יהי איך שיהי' כי הכל רואים שהם לשחוק בעלמא והגדול יכול לעזור להתינוקות לומר לו עשה כך ועשה כך בהעברה בעלמא בלא קביעות... ולכן אפילו אם צריכים לחבר את החלקים מהאבנים ומקלות מעצים ופלעסטיק וכיוצ"ב ולתוקעם זב"ג ג"כ מותרים שהכל יודעים וניכרים לעין כל שכן דרך התינוקות לפרקן מרגע לרגע ומשעה לשעה לסותרן וחוזר לבנותם וגם אם לפעמים התינוקות מניחים אותם כן אפילו על יום אחד אין בכך כלום...

20. הליכות תינוקות וקטנים, דף רכו קנג. אין למנוע מילדים הקטנים מגיל בר-מצווה ובת-מצווה לשחק בשבת ויום טוב, בקוביות, אבני פלא, לגו, קליקס, קפלה ומגנטים שאין חלקיהם מתחברים זה בזה בחוזק ובמאמץ, ואף לא בעזרת ברגים. אולם משחקי הרכבה מחלקים זעירים, שחיבורם מצריך מאמץ ותקיעה בכוח, כגון חלקים זעירים של "פליי מוביאל" ולגו – אסורים במשחק בשבת ויום טוב.

הערה שלו – כן הורני הגרי"ש אלישיב זצ"ל וכלל בדבריו אבני לגו בפסות קטנטנות שהתחיבה והחיבור מצרכים מאמץ וכלל אינם מתפרקים בקלות. חובה להזהיר את הקטנים שלא יבנו בשבת בנין עם גג בגובה טפח (8 ס"מ), ולהכניס לתוכו "אנשים" קטנים, משום איסור עשיית אהל.

אין למנוע את הילדים מלבנות בקוביות ובאבני-פלא על כל מיניהם (נג), אבל אם יש צורך לחבר את החלקים בברגים או לתוקעם זה בזה היטב – אסור.

הערה נג - שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, מהא דסי' שיד סע א'. אלא דשוב אמר לי הגרש"ז שליט"א, דקצת יש לדון, דמה דשריין לפרק מטה רפויה ולהחזירה, סי' שיג סע' ו, היינו מפני שמשתמשים בה תמיד למטה, משא"כ באבני פלא שרגילין לעשות בהן צורות שונות, וכיון שאין האבנים מחוברות זו לזו אפשר דחשיב כל פעם כעושה דבר חדש, אך מ"מ עכ"פ לקטן שלא הגיע למצוות אין לחוש, וגם אפשר דאפי' אם יכול להתקיים הבנין שבנה מאבני הפלא, אבל מ"מ כיון שניכר וידוע לכל שאין הבנין שבנה עשוי לקיום כלל, וגם אינו אלא צעצוע של ילדים, בכגון דא אין זה נחשב אפי' בגדר של בנין ארעי ולא גזרו בו רבנן אטו קבע, ודוגמא לכך מפרסית טלית... שאם אינו מתקיים אלא ע"י שאוחזין אותה בידים, אינו חשיב אוהל, אפי' אם עושים כן כדי להגן בפני הגשם והשמש, וה"נ בני"ד דבנין של התינוקים.

15. ספר טלטולי שבת, פרק א', הערה 23 עיין בשו"ע או"ח סי' שיי"ג סעיף ו'. ושאלתי להגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א אם מותר לטלטל משחקי ילדים של חלקים פלאסטיק או מתכת או עץ שהילדים בונים וסותרים אותם כמו אלו הנקראין Lego, Tinkertoys, Bristle Blocks. ושמתי בפניו Tinkertoys והשיב דאין אלו המשחקים מוקצה, חדא דהאיסור אינו ברור ואפי' הם אסורים כיון דמיוחדים הם לקטנים אינן מוקצה. ולכן לכתחילה אין ליתן משחקים אלו לקטן אבל אם הקטן נוטלם מעצמו אין למונעו מלשחוק בהם.

16. שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן ל והנה שאלתו היא בענין בניית אבני פלא בשב"ק אי יש בו משום איסור בונה, או לא. כי מצא בסו"ס ששכ"ה... חזינן דמחד נקיט ליה להחזו"א ז"ל ג"כ בפשיטות שגם להלכה נקטינן שבתחילה יש בנין בכלים וכו"ל, אבל מאידך סובר גם זאת בפשיטות, שאבל בבנין עראי גם בתחילה אין בנין בכלים מה"ת כ"א מדרבנן, ומכיון שכן, א"כ נראה ברור שאם נוסף על זה שהוא בנין עראי עומד הדבר גם להסתר ביומו, שאזי יש לומר שמותר בכה"ג גם בתחילה. והא זהו איפוא הדבר באבני פלא שהוא בנין עראי, וגם עומד לסותרו בו ביום, וכפי שמודה על כך גם הגרש"ז שליט"א, וא"כ אין ספק בדבר שמותר בזה אפילו בתחילה... ועוד זאת יעוין בשו"ע הרב מלאדי בסי' שיי"ג סעי' כ"א שפוסק במפורש דלא אסרו בנין עראי וסתירתו אלא כשאינו עשוי על מנת לסותרו בשבת עצמה ע"ש. הרי בהדיא דבנין עראי העשוי לסותרו בשבת עצמה לא אסרו כלל... והספר שביבת השבת בקו' מעשה חושב שבראש הספר ד' ח' [יש. – ט'] ע"ב שמצינו אליו הא מזכיר ג"כ בדבריו שם מהך חילוקא, דכשהבנין מצד עצמו הוא עראי, ואם יעלה שועל ופרץ אבניהם, עדיפא יותר להתיר... שאפילו לדעת הסוברים שבנין לשעה הוי בנין, זה דוקא בבנין שמצד עצמו הוא בר קיימא אלא שדעתו לסתורן, אבל בבנין שבמציאות אינו ראוי להתקיים לכו"ע אין בזה איסור בונה ע"ש. (ה) ונחזור לנידוננו. נימא נוספת לקולא יש בנידוננו (והוא רק לרווחא דמילתא) מפני שאבני - הפלא הא ממש בכל עת ורגע לפירוד קיימא, דזהו דרך משחקי - הילדים בזה לבנותם ולסותרם בכל רגע ורגע, ולכן י"ל דאין זה בכלל בגדר בנין. וכה"ג מצינו בשו"ת חות יאיר סי' ט"ז, דמההיא דאין בנין וסתירה בכלים לומד דאין איסור פתיחת ספר שכתובים אותיות על ראשי הדפים היות ובכל עת ורגע לפירוד קיימא עיין שם, ואכמ"ל... וממילא לא שייכא בזה מה"ט גם לא משום תיקון מנא. (ו) בהא נחיתנא ובהא סליקנא דאין כל איסור בונה או סותר בבנית או סתירת אבני - פלא שהילדים שוחקים בהם. וגם לרבות לא משום תיקון מנא. ומותר לשחק בהם בשבת.

17. שו"ת יחיה דעת חלק ב סימן נה